

MOODLE PLATFORMASI ORQALI FORS TILI O‘QITISHDA MODULLI TA’LIM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH

Nodir Raxmatullayev

TDSHU, Mumtoz filologiya va
adabiy manbashunoslik kafedrası katta o‘qituvchisi
raxmatullaevnodir@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada Moodle platformasida modulli ta’lim texnologiyasini qo‘llagan holda fors tilining o‘qitilishi samaradorligi, afzalliklari hamda modulli texnologiya asosida fors tilini o‘qitish amaliyotida qo‘llaniladigan o‘quv modullarini ishlab chiqilishiga olib kelishi, bu esa o‘qituvchilarga o‘ziga xos o‘quv materiallari va o‘qitishga tizimli yondashuvga ega bo‘lish imkonini berishi haqida ma’lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Moodle, metod, aorist, modul, modulli o‘qitish, texnologiya.

Moodle platformasi onlayn ta’limni yaratish va boshqarish uchun kuchli bir ta’lim platformasidir. Demak, Moodle samarali onlayn o‘rganish va bilim almashish uchun boy xususiyatlar to‘plamini taqdim etadi. Bu xususiyatlar o‘qituvchilarga kurslar yaratish va boshqarish, talabalar bilan muloqot qilish, talabalar ishini baholash, hamkorlik va guruh ishini qo‘llab-quvvatlash hamda platformani foydalanuvchining individual ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi. Moodle o‘zining moslashuvchanligi va kengayuvchanligi tufayli onlayn ta’lim uchun eng mashhur platformalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Shu maqsadda Moodle platformasida “Fors tilida hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli” mavzusini o‘qitishda modulli ta’lim texnologiyasidan foydalanish jarayonlari afzalliklari haqida so‘z yuritamiz.

Moslashuvchanlik: Moodle o‘qituvchilarga o‘quv maqsadlari va talabalarning “Fors tilida hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli (HKZSHIM-aorist³²)” mavzusini o‘rganishdagi ehtiyojlariga javob beradigan modullarni yaratishga imkon beradi. Modullar asosiy qoidalaridan tortib murakkab tuzilmalargacha aoristning turli jihatlarini bosqichma-bosqich o‘rganishni ta’minlash uchun tuzilishi mumkin.

Interfaollik: Moodle talabalar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi o‘zaro aloqa uchun turli xil vositalarni taqdim etadi, masalan, muhokama forumlari, chat xonalari va qayta aloqa tizimlari. Bu talabalarga savollar berish, qiyinchiliklarni muhokama qilish va o‘qituvchi va boshqa talabalardan yordam olish imkonini beradi.

Amaliy mashg‘ulotlar: Moodle talabalarga aorist qoidalari haqidagi bilimlarini amalda qo‘llashga yordam beradigan amaliy mashqlar yaratish imkonini beradi. Bu grammatik mashqlarni bajarish, jumlar yozish yoki hatto aorist yordamida qisqa matnlar yaratishni o‘z ichiga olishi mumkin.

Moodle platformasida modulli ta’limga oid misolni ko‘rib chiqamiz.

“Aoristning yasalishi” moduli: Ushbu modulda talabalar aoristning asosiy qoidalarini, shu jumladan shakllanishi va ishlatilishini o‘rganishlari mumkin. Modulda

---

³² Rus eronshunosligida “hozirgi-kelasi zamon shart istak mayli” “aorist” deb nomlanadi (https://ru.wikipedia.org/wiki/Грамматика_персидского_языка).

materialni mustahkamlash uchun video darslar, grammatik izohlar, misollar va mashqlar bo'lishi mumkin.

“Aoristning sodda gaplarda ishlatilishi” moduli: Bu modulda talabalar aoristni real vaziyatlarda va har xil tematik mavzudagi matnlarda, masalan, darak, undov va so'roq gaplarda qanday ishlatishni o'rganishlari mumkin. Modulda asl forscha matnlar, o'qish va dialog tuzish uchun topshiriqlar, o'qituvchi tomonidan fikr-mulohazalar bo'lishi mumkin.

“Aoristning turli xil gaplarda qo'llanishi” moduli: Bu modulda talabalar aoristning turli xil gaplarda, ergashgan gapli qo'shma gaplarda kelishini o'rganishlari mumkin, masalan, orzu-istak gaplar, modal so'z va modal fe'llar bilan qo'llanilgan gaplar, maqsad ergash gaplar va boshqalar. Modul taqqoslash jadvallari, jummalarga misollar va amaliy topshiriqlarni o'z ichiga olishi mumkin.

Masofaviy ta'lim yoki auditoriya mashg'ulotlarida platformaga oldindan o'qituvchi tomonidan joylangan “Fors tilida hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli” mavzusidagi video darslar, grammatik izohlar, misollar va materialni mustahkamlash uchun mashqlar va topshiriqlar hamda nazorat savollari mavjud bo'ladi. Fors tilidagi ushbu mavzuga quyidagicha dars ishlanmasini yaratish mumkin:

Dars nomi: Fors tilida hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli.

Darsning maqsadi: Fors tilida hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli – aoristning yasalihi va qo'llanish qoidalarini o'rganish.

Davomiyligi : 80 daqiqa

Dars materiallari:

1. Video dars: “Aoristning yasalihi”

- Videodars fors tilidagi aorist haqida umumiy ma'lumot beradi.
- Aorist yasalihiining asosiy qoidalari tushuntiriladi.
- Aoristning turli kontekstlarda qo'llanilishiga misollar keltiriladi.

2. Grammatika izohlar:

- Sodda, prefiksli va qo'shma fe'llarda aoristning shakllanishi tushuntiriladi.
- Maxsus qoidalar va istisnolar tushuntiriladi.

3. Aorist qo'llanishiga oid misollar:

- Aoristning turli gaplarda ishlatilishini ko'rsatadigan jumlarlar to'plami beriladi.
- Aoristdan foydalanish ko'nikmalarini hosil qilish uchun turli qiyinlik

darajasidagi jumlarlar taqdim qilinadi.

4. Mashqlar:

- Berilgan fe'llar yordamida aoristni yasashga doir vazifalar.
- Jummalarda infinitiv shaklda keltirilgan fe'llarning aorist shaklini moslab qo'yib

chiqishga oid topshiriqlar beriladi.

- Aorist qatnashgan jummalarni fors tiliga tarjima qilish uchun topshiriqlar taqdim etiladi.

5. Yakuniy xulosa:

• Aoristni o'rganish jarayonida talabalar duch keladigan savollar va qiyinchiliklarni muhokama qilish uchun forum, suhbat tashkil etiladi.

• O'qituvchiga qo'shimcha savollar berish va fikr-mulohazalarni olish imkoniyati beriladi.

Dars jarayoning borishi:

1. Darsni uning maqsadi va umumiy tuzilishi bilan tanishtirishdan boshlanadi.
2. Talabalarga “Aoristning yasalishi” nomli video darsni ko‘rsatiladi. Ko‘rsatilgan asosiy qoidalar va misollar tushuntiriladi.
3. Sodda, prefiksli va qo‘shma fe‘llarda aoristning shakllanishi haqida grammatik izohlar beriladi. Maxsus qoidalar va istisnolarga diqqat qaratiladi.
4. Talabalarga aoristdan foydalanishga oid misollar to‘plamini taqdim etiladi. Ulardan jummalarni tahlil qilish va to‘g‘ri yo‘naltiruvchi tuzilganligini aniqlash so‘raladi.
5. Talabalarga aoristni yasash va uni qo‘llash bilan bog‘liq mashqlarni bajarish taklif etiladi. Mustaqil ishlashlariga imkoniyat yaratib beriladi va natijalar tekshiriladi.
6. Shu tarzda keying modullarga ham kirishiladi.
7. Mashqlarni bajarib bo‘lgach, yakuniy xulosa qilinadi. Talabalarning savollariga javob beriladi va kerak bo‘lganda qo‘shimcha izohlar bilan tushuntiriladi.
8. Talabalar eslab qolishlari kerak bo‘lgan asosiy fikrlarni ta’kidlab, mustaqil ta’lim uchun qo‘shimcha materiallarni taqdim etish orqali dars yakunlanadi.

Darslarning modulli ta’lim texnologiyasi orqali o‘rganilishi talabalarning fors tili grammatik mavzularini o‘zlashtirishga va ularni amalda qo‘llay olish ko‘nikmalarini oshirishga yordam beradi. Moodle platformasida modulli o‘qitish texnologiyasidan foydalanish fors tilini o‘qitishda samaradorlik va natijadorlikni ta’minlaydi. Bu talabalarga ma’ruzalar, taqdimotlar, multimediy materiallari, misollar, amaliy mashqlar va topshiriqlarni o‘z ichiga olgan tizimli va ketma-ket ta’lim olish imkonini ham onlayn, ham oflayn holatda taqdim etadi. O‘qituvchilar talabalarga fors tilidagi mavzularni o‘rganishga yordam beradigan interfaol modullarni yaratish uchun Moodledan unumli foydalanishlari mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Avliyakov N.X., Musaeva N.N. Kasb-hunar kollejlarda kasbiy fanlarning modulli o‘qitish texnologiyalari. O‘quv metodik qo‘llanma. - T.: Yangi asr avlodi, - 2003.